

ضمایم: (11 ورق)
موضوع: سند الازهر پیرامون آینده مصر

به مقام محترم وزارت امور خارجه!
قابل توجه مدیریت محترم دوم سیاسی

یکی از موضوعاتی که بعد از انقلاب 25 جنوری در مصر مورد توجه نخبگان سیاسی و فرهنگی مصر قرار گرفت نقش مرجعیت دینی بود که در این کشور و در دنیای تسنن در نهاد بزرگ الازهر تجسم یافته است. از همان آوان اولیه بحثهایی مطرح گردید که بر ضرورت اصلاح و بازسازی این نهاد تاکید داشت.

در این میان دکتر احمد الطیب، شیخ کنونی ازهر که شخصیتی نامور و برخوردار از اعتبار وسیع است و به نظرات باز و دیدگاه های روشن در امور عصر شهرت دارد، جمعی از فرهنگیان و اندیشمندان مصری متشکل از دانشمندان ازهری و غیر ازهری را گردآورد تا نقش ازهر را در شرایط جدید مصر بررسی و دیدگاه های کلی آن را ترسیم نمایند.

نتیجه این مباحثات، که طی هفت جلسه پنج ساعته با اشتراک 9 تن از علمای جید الازهر و 22 تن از اندیشمندان، دانشمندان، نویسندگان و فرهنگیان نخبه از اطیاف و گرایشهای فکری و سیاسی مختلف مصر، ادامه یافت، بیانیه ای بود که به نام سند الازهر نشر گردید و نقاط کلی مورد نظر ازهر را در (11) بند در قبال مسایل مهم جامعه و دولت مشخص گردانید.

بیانیه الازهر پس از نشر مورد توجه و تایید اکثریت نخبگان فکری و فرهنگی مصر قرار گرفت گرچند برخی ها چه از صف لیبرال ها و چه از جمع سلفی ها، با این دیدگاه مخالفت ورزیده اند و این سند همچنان مورد بحث و مناقشه نخبگان از طیف های مختلف قرار دارد. الازهر تاکید داشته است که این سند کلیاتی را ارائه می دارد و بهیچوجه حرف آخر نیست و در نتیجه بحث های علمی و تبادل نظر دانشمندان و اندیشمندان می توان به غنای آن افزود.

بنا به اهمیتی که این بیانیه دارد متن و ترجمه کامل آن به ضمیمه گسیل است تا هرگاه مصلحت دیده شود نسخه هایی از آن به جهتهای ذیربط در کشور ما توزیع گردد از جمله به وزارت اوقاف و خطبای مساجد، وزارت اطلاعات و فرهنگ، پوهنتونها، مراکز علمی و تحقیقی، مشاورین ریاست جمهوری و رسانه ها تا باشد در گفتمان های موجود در کشور و بخصوص در رابطه به دیدگاه اسلام

در قبال زندگی سیاسی، اقتصادی، تعداد، دگرپذیری، حقوق و آزادیهای فردی، اجتماعی و مدنی و غیره، مورد استفاده قرار گیرد.

با احترام

دکتور خالدین ضیایی
ریس اندیشکده گفتمان تعلیمی

ترجمه متن بیانیه الازهر مصر

با ابتکار ارزشمند دکتور احمد الطیب، شیخ ازهر، جمعی از فرهنگیان مصر با گرایشهای فکری و دینی مختلف با شماری از علما و اندیشمندان بزرگ ازهر شریف یکجا شدند تا در خلال چندین نشست، مقتضیات لحظه سرنوشت ساز تاریخی ای را که مصر بعد از انقلاب 25 جنوری از سر می گذراند، بررسی نموده و اهمیت آن را در جهت دادن به آینده مصر بسوی اهداف ارزنده و حقوق مردمش در زمینه آزادی و کرامت و برابری و عدالت اجتماعی، ارزیابی نمایند. اجتماع کنندگان بر ضرورت تاسیس مسیر کشور بر اساس اصولی کلی و قواعدی فراگیر توافق نمودند تا نیروهای جامعه مصری بر سر آنها مناقشه و گفتگو نمایند و در پرتو آنها راه روشن خود

را در پیش بگیرند و در نهایت به چارچوبهای فکری ای برسند که پایه های یک جامعه و روش درست آن را ترسیم می نماید. از آنجایی که همگان به نقش پیشگامانه ازهر در ترسیم اندیشه معتدل اسلامی باور دارند، اجتماع کنندگان بر اهمیت آن تاکید و آن را عامل روشنگری می شناسند که در تعیین رابطه دین و دولت و بیان پایه های سیاست شرعی درست به آن مراجعه شود، زیرا ازهر در این زمینه خبره و مهارتی انبوه دارد و دارای تاریخی علمی و فرهنگی است که بر این ابعاد تکیه دارد:

1- بعد فقهی در احیای دانشهای دینی و تجدید آنها بر طبق مذهب اهل سنت و جماعت که عقل و نقل را با هم یکجا می سازد و قواعد تاویل مورد نیاز برای نصوص شرعی را مشخص می گرداند.

2- بعد تاریخی نقش شکوهمند ازهر در رهبری جنبش ملی بسوی آزادی و استقلال.

3- بعد تمدنی برای احیای دانشهای مختلف طبیعی و ادبی و فنی با تنوعات پربار آنها.

4- بعد عملی در رهبری حرکت جامعه و شکل دهی به رهبران و سازندگان رأی در زندگی مصری.

5- بعد جامع و همه گیر ازهر در زمینه علم و رهبری و نهضت و فرهنگ در جهان عرب و کشورهای اسلامی.

اجتماع کنندگان تاکید داشتند که در گفتگوها و مباحثات شان از روح میراث بزرگان علم و نهضت و پیشرفت و اصلاح در ازهر شریف الهام بگیرند، از کسانی مانند شیخ حسن عطار و شاگردش شیخ رفاعه طهطاوی تا امام محمد عبده و شاگردانش و امامان مجتهدی از علمای ازهر مانند مراغی و محمد عبدالله دراز و مصطفی عبدالرازق و شلتوت و دیگران که تا امروز شیوخ اسلام و علمای اعلام آن بوده اند. همچنان در عین زمان از دستاوردهای فرهنگیان بزرگ مصر که در پیشرفت علمی و انسانی سهم داشته اند، کسانی که در شکل دهی به عقل مصری و عربی معاصر در نهضت جدید نقش داشته اند چه رجال فلسفه و قانون و چه صاحب نظران ادب و فن و دیگر رشته های معرفت که اندیشه و وجدان و آگاهی عمومی را ساخته اند. تلاش بر این بود که با استفاده از همه اینها نقاط مشترک را مشخص بسازند تا هدف متعالی مورد قبول همه عقلا و حکمای امت را بدین شکل ترسیم نمایند:

مشخص ساختن اصولی که رابطه اسلام و دولت را در مرحله حساس کنونی معین می گرداند و البته در چارچوب یک استراتژی مورد توافق که شکل دولت مطلوب و نظام حاکم در مصر را ترسیم کند و ملت را در مسیر حرکت و پیشرفت تمدنی قرار دهد تا فرایند دموکراتیک تحقق یابد و عدالت اجتماعی ضمانت شود و ورود مصر به عصر تولید معرفت و دانش و فراهم آوری رفاه و آرامش مساعد گردد همراه با حفظ ارزشهای روحی و انسانی و میراث فرهنگی به قصد پاسداری از مبادی اسلام که در عقل امت و وجدان علما و اندیشمندان ریشه دارد تا این مبادی نه در معرض اغفال قرار گیرد و نه در معرض مسخ، غلو و سوء تفسیر، و زمینه مساعد نشود که جریانهای انحرافی با بالا بردن شعارهای دینی فرقه گرایانه یا ایدیولوژیک ناسازگار با اصول ثابت این امت و مشترکات آن، دین را به خدمت بگیرند و از راه معتدل و میانه منحرفش سازند، چیزی که با جوهر اسلام در زمینه آزادی و عدالت و مساوات در تضاد است و از تسامح ادیان آسمانی فاصله دارد. از این رو همه ما اعلان می کنیم که بر اصول زیر توافق کردیم تا طبیعت مرجعیت اسلامی روشن مشخص گردد، مرجعیتی که در اصل در چند موضوع کلی برگرفته از نصوص قطعی الثبوت و قطعی الدلالة شرعی به مثابه تعبیری از فهم درست دین، تجسم می یابد بدین گونه:

اولا: حمایت از تاسیس دولت ملی مبتنی بر قانون اساسی دموکراتیک نوین که اتکایش بر قانون اساسی مورد قبول مردم باشد، که قوای دولت و نهادهای قانونی حاکم را از هم تفکیک نماید و چارچوب حاکمیت را مشخص سازد و حقوق و واجبات را برای هر فرد به شکل مساوی ضمانت کند به گونه ای که صلاحیت قانونگذاری در دست نمایندگان ملت باشد و به شکلی که با برداشت صحیح از اسلام سازگاری داشته باشد، زیرا در تشریحات اسلامی و در تمدن اسلامی و در تاریخ اسلام جایی به آنچه در فرهنگهای دیگر بنام دولت دینی تئوکراتیک سلطه گرا نامیده می شود، نبوده است. چیزی که در بعضی مراحل تاریخ مایه رنج انسانها بوده است. اسلام اداره جامعه و انتخاب سازوکارها و موسسات را به مردم وا گذاشته است تا منافع شان تحقق یابد. به این شرط که اصول کلی شریعت اسلامی مصدر اساسی قانونگذاری باشد، به گونه ای که برای پیروان دیگر ادیان آسمانی این ضمانت را بنماید که آنان در قوانین دینی و امور مربوط به احوال شخصی به دین خود شان رجوع نمایند.

دوم: اتکا به نظام دیموکراتیک استوار بر انتخابات آزاد و مستقیم که روش مصر برای تحقق مبادی

شریعت اسلامی است با تضمین کثرت‌گرایی و جابجایی مسالمت آمیز قدرت و تعیین وظایف و صلاحیتها و نظارت بر عملکرد مسئولان و محاسبه آنان در برابر نمایندگان ملت و اولویت دادن به منافع و مصالح عمومی مردم در وضع یکایک قوانین و فیصله‌ها و اداره امور کشور به وسیله قانون -و فقط قانون- و برخورد قاطع با فساد و توجه به شفافیت کامل و آزادی دسترسی به اطلاعات و در دسترس قرار دادن آنها.

سوم: پایبندی به منظومه آزادیهای اساسی در زمینه اندیشه و رأی همراه با احترام کامل به حقوق بشر و حقوق زن و حقوق طفل و تاکید بر اصل کثرت‌گرایی و احترام به ادیان آسمانی و قراردادن شهروندی به مثابه پایه مسئولیت در جامعه.

چهارم: احترام کامل به ادب اختلاف و اخلاق گفتگو و ضرورت اجتناب از حکم نمودن به کفر یا خیانت و سوء استفاده از دین و استخدام آن برای برانگیختن تفرقه و خصومت و دشمنی میان شهروندان، با در نظر داشت اینکه تشویق به فتنه‌های فرقه‌ای و گرایشهای نژادی جنایتی در حق کشور است و لزوم تکیه به گفتگو از جایگاه برابر و احترام متقابل و اصل قرار دادن آن در تعامل با همه گروه‌های جامعه بدون هیچگونه فرقه‌گذاری میان شهروندان در حقوق یا تکالیف.

پنجم: تاکید بر پایبندی به میثاقها و فیصله‌های بین‌المللی و اهتمام به دستاوردهای تمدنی در روابط انسانی سازگار با سنتهای تسامح آمیز فرهنگ اسلامی و عربی و هماهنگی با تجربه تمدنی طولانی مدت مردم مصر در زمانه‌ها و ادوار مختلف و نمونه موفقانه‌ای که در زمینه همزیستی مسالمت آمیز و جسجوی خیر برای همه انسانها از خود نشان داده است.

ششم: تاکید شدید بر حفاظت از کرامت مردم مصر و محافظت از عزت ملی شان و تاکید بر حمایت کامل و احترام همه جانبه به معابد پیروان هر سه دین آسمانی و ضمانت انجام آزادانه همه مراسم دینی بدون هیچگونه موانع و احترام به همه مظاهر عبادت به اشکال مختلف آن، بدون اهانت به فرهنگ ملت یا مسخ سنتهای اصیل آن و همچنان اهتمام کامل به حفاظت از آزادی بیان و آزادی ابتکار فنی و ادبی در چارچوب منظومه ارزشهای ثابت تمدنی مان.

هفتم: اعتبار دادن به آموزش و پژوهش علمی و ورود به عصر معرفت به عنوان خط سیر پیشرفت تمدنی در مصر و به کار انداختن همه تلاشها برای جبران کوتاهیهای که تا کنون در این زمینه شده است و بسیج همه نیروی جامعه برای از بین بردن بیسوادی و به کار

انداختن سرمایه انسانی و تحقق پروژه های بزرگ برای آینده.

هشتم: در نظر گرفتن فقه اولویتهای در راستای تحقق بخشیدن به انکشاف و عدالت اجتماعی و مقابله با استبداد و مبارزه با فساد و از بین بردن بیکاری به گونه ای که نیروها و تواناییهای جامعه را به حرکت در آورد و ابتکارات آن را در عرصه های اقتصادی و برنامه های اجتماعی و فرهنگی و مطبوعاتی و رسانه ای فعال گرداند بعنوان اولویتهایی که مردم ما در نهضت کنونی خود روی دست بگیرند، همراه با ارائه خدمات صحی حقیقی و جدی به عنوان وظیفه دولت در قبال همه شهروندان.

نهم: بازسازی روابط مصر با برادران عرب و مسلمانان و با کشورهای افریقایی و جهانی و حمایت از حق فلسطینیان و محافظت از استقلال اراده مصر و اعاده نقش تاریخی و پیشرو آن بر اساس همکاری در منافع مشترک و تحقق منافع ملتها در چارچوب تعامل از جایگاه برابر و استقلال کامل و ادامه مشارکت در تلاشهای انسانی ارزشمند برای پیشرفت بشریت و محافظت از محیط زیست و تحقق صلح عادلانه میان ملتها.

دهم: تایید پروژه استقلال نهاد الازهر و برگشت "هیئت عالمان بزرگ" و واگذاری نامزدی و انتخاب شیخ ازهر به آن و تلاش برای تجدید نصاب آموزشی ازهر تا نقش فکری اصیل و تاثیر جهانی اش را در زمینه های مختلف بازیابد.

یازدهم: در نظرگرفتن ازهر به عنوان جهت اختصاصی برای مراجعه در امور اسلامی و علوم و میراث فکری و اجتهادات فقهی و فکری نو بدون سلب حق دیگران در اظهار رأی به شرطی که شروط علمی لازم را احراز کرده باشند و به شرط التزام به آداب گفتگو و احترام آنچه مورد توافق و قبول علمای امت قرار گرفته است.

علمای ازهر و فرهنگیان اشتراک کننده در تهیه این بیانیه از همه احزاب و گروه های سیاسی مصر می خواهند که به تلاش برای پیشرفت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مصر در چارچوب معیارهای اساسی مطرح شده در این بیانیه التزام داشته باشند.
و من الله التوفیق.

تهیه کنندگان سند ازهر

اولا: علمای ازهر

- احمد الطیب
- محمود حمدی زقزوق
- احمد کمال ابوالمجد
- حسن الشافعی عبدالمعطی
- محمد بیومی
- محمد صابر عرب
- محمد عبدالفضیل القوصی
- محمد کمال الدین امام
- محمود عزب

ثانیا: فرهنگیان نخبه

- ایمن فؤاد سید
- بهاء طاهر
- جابر احمد عصفور
- جلال احمد امین
- جمال الغیطانی
- حلمی النمنم
- حمدی حسن ابو العنین
- سامح فوزی
- سمیر مرقص
- السید یاسین
- صلاح الدین الجوهری
- صلاح فضل
- عمرو عبدالسمیع عبدالله
- لیلی تکلا
- محمدحافظ دیاب
- محمد عفیفی
- محمد فاضل
- مصطفی الفقی
- مصطفی فرید الرزاز
- نبیل عبدالفتاح

- نعم الباز
- يوسف القعيد